

PAPER

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA MADANIYATLARARO MULOQOTNING AHAMIYATI

Nodira Dadabayeva Botirovna¹, *

¹Oriental Universiteti 1-bosqich magistranti

*nbotirovna89@inbox.ru

Abstract

Ushbu maqola orqali bugungi kunda xalqaro til maqomiga ega bo'lgan ingliz tilini o'rgatishda madaniyatlararo muloqot masalalariga e'tibor qaratilgan. Maqolada muallif tomonidan til o'rganish orqalishaxs o'z madaniyatini shakllantirishi, insoniy fazilatlarini takomillashtirishi, boshqa xalq madaniyatini tushunish orqali hozirgi davrda muhim bo'lgan tolerantlik ko'nikmalariga ega bo'lishi mumkinligi yoritilgan.

Key words: til, madaniyat, tillarni o'qitish va o'rganish, madaniyatlararo muloqot, kreativ yondashuv, madaniy aloqa.

Kirish

XXI asrda tilshunoslikning tilni shunchaki aloqa quroli va tafakkur natijasi sifatida emas, millatning madaniy ochqichi sifatida tadqiq etadigan sohalarini yuzaga kelmoqda. Bu yo'nalishlarning paydo bo'lishiga V. Gumboldt, A.A. Potebnya va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida tamal toshi qo'yilgan. Jumladan, V. Gumboldt —Millatim tilining chegaralari mening dunyoqarashim chegaralarini belgilaydi, – deb aytgan edi. Til nafaqat borliqni aks ettirish funksiyasini bajaradi, shuningdek, inson yashayotgan borliq, muhitni uning ongiga tabdil qilib beradi.

Muhokama va tahlillar

Yetakchi mutafakkirlaridan A. M. Xaydegger tilni —mavjudlik uyi deb atagan. Shu tufayli ham tilshunoslik har qanday ijtimoiy fanlar tizimida yetakchi metodologik mavqega egaki, uning yordami-siz madaniyatni o'rganish mumkin emas.

Xo'sh, unda madaniyatlararo muloqot nima u qanday rivojlanadi? Degan savolga esa quyidagicha javoblar bilan tahlil qilish mumkin.

Madaniyatlararo muloqot –bu turli madaniyatlarga mansub odamlarning “madaniy in'ikoslari va ramziy tizimlari” haqidagi bilimlarni o'rganish va qo'llashdir. Har qanday xabarning mo'ljallangan ma'nosi ma'lum bir madaniyatga mansub shaxs tomonidan kodlanganda va boshqasi tomonidan dekodlanganda farqlanadi. Turli madaniyatlarda ramzlarning turli xil ma'nolari

lari ham talqinni qiyinlashtiradi. Madaniyatlararo muloqotni qo'llashda, bu odamlarni ular bilan muloqot qilganda boshqalarning madaniyatidan xabardor bo'lish va qabul qilish va shu bilan mazmunli muloqotga ega bo'lishni anglatadi.[Atakulovna R. N. Xorijiy tillarni o'qitishda madaniyatlararo muloqotni shakllantirish ahamiyati //journal of new century innovations. –2023 –t. 22 –№. 2 –c. 97-104.] “Madaniyatlararo muloqot” ni turli guruhlar a'zolari o'rtasidagishaxslararo o'zaro ta'sir sifatida ta'riflanishi mumkin, ular o'z a'zolari tomonidan baham ko'rilgan bilimlar va ramziy xatti-harakatlarning lingvistik kompetentsiya», shuningdek, madaniyatlararo kompetentsiya sifatida ham tanilgan, boshqa madaniyat vakillari bilan samarali va to'g'ri muloqotga olib keladigan kognitiv, samarali va xulq-atvor ko'nikmalaridir.

Madaniyatlararo yoki madaniyatlararo ta'lim –bu madaniy kompetentsiyaga erishish uchun o'qitish uchun ishlatiladigan atamalar. Madaniy kompetentsiya –bu turli madaniyatlardagi odamlarni tushunish, ular bilan muloqot qilish va samarali muloqot qilish qobiliyati.[Abdunazarov F.K. Madaniyatlararo muloqot xususiyatlari //innovative development in educational activities. –2023 –t. 2 –№.5 –c. 152-157.] Madaniy kompetentsiya o'z ichiga oladi. O'z dunyoqarashidan xabardor bo'lish. Madaniy farqlarga ijobiy munosabatni rivojlantirish. Turli madaniy amaliyotlar va dunyo qarashlari haqida bilimga ega bo'lish. Madaniyatlar o'rtasidagi muloqot va o'zaro kompetentsiyaga taalluqli tamoyillar rivojlantirish, hamkorlik, yuqori umidlar, tenglik va xilma-xillikka hurmatni o'z ichiga oladi (Byram, 2003). Ta'lim tizi-

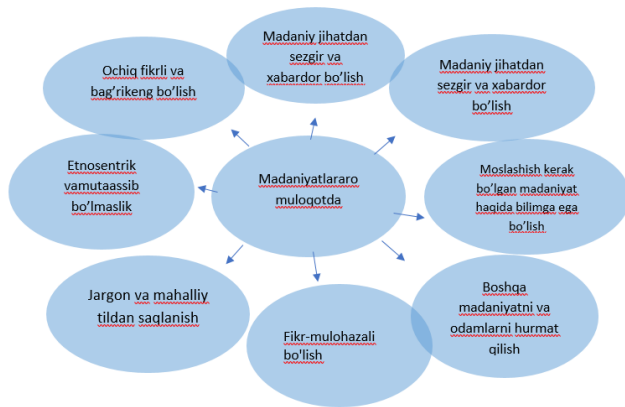

Figure 1. Madaniyatlararo aloqalarni boshqarishning ba'zi usullari

mini isloh etishda xalqaro aloqalarning rivojlanishini hisobga olishi kerak, shu bilan birga o'rganilayotgan mamlakat til normalari, ularning urf-odatlar va an'analari haqida talabalarda bilim va ko'nikmalar shakllantirishimiz dardkor. Bu tilni o'rganish millatlararo madaniyat munosabatlarni o'rnatishda, xalqaro turizm salohiyatini oshirishda, ommaviy axborot vositalari orqali ma'lumot yetkazishda va nihoyat ta'lim tizimini rivojlantirishda juda muhim hisoblanadi. Ta'lim sharoitida, mintaqaviy va global miqyosida samarali muloqot qilish istagi bo'lgan o'qituvchi va talabalar, birinchi navbatda suhbatdoshining tili va madaniyatini yetarli darajada o'rganishi lozim.

Madaniyatlararo muloqot – bu turli madaniyatlar va ijtimoiy guruxlar o'rtasida ma'lumot almashishga qaratilgan muloqot shakli.

Xorijiy tilni madaniyat bilan birgalikda o'rganishdan maqsad – muloqot masalalarini asosan til va madaniyatga e'tibor bergan holda tahlil qilishdan, farqli madaniyatlar orasidagi kommunikatsiyani osonlashtirish va to'qnashuvlarni oldini olishdan iborat. Til va madaniyat tushunchalari o'zaro bog'liq bo'lib bir-biridan ajralmaydi, chunki tilning o'zi madaniyatdir. Madaniyatlararo va shaxslararo ya'ni o'zaro samarali muloqotni ular haqida yetarlicha tushunchaga ega bo'lmasdan amalga oshirish mumkin emas. Bu jarayonda tarjimonlik sohasini tanlayotgan talabalar va sohada faoliyat yuritayotgan tarjimonlar quyidagilarga ahamiyat berishi kerak. – matnning semantik mazmunini, tuzilishini va kommunikativ muammolarini ko'rib chiqish; – asosiy fikrlarni, akslarni, munosabatlarni aniqlash;

- matnning matndan tashqari hodisalar bilan aloqalarini haqiqiy haqiqat bilan aniqlash;
- nutq uslubini/reestrini aniqlash va hisobga olish;
- kontekstdan boshlash
- fon bilimlarini jalb qilish (va doimiy ravishda kengaytirish va chuqurlashtirish);
- lug'atlar, ma'lumotnomalar, ekspert maslahatlaridan foydalanish;
- unga noma'lum bo'lgan barcha nomlarni tekshirish;
- so'zning mantiqidan va butun matndan boshlanish.
- asl matndagi so'zning ma'nosi uning asosiy ma'nosi bilan hukm qilish.
- ikki tilli lug'atlarga mutlaqo ishonish.
- to'liq ifoda va iboralarini tarjima qilish. Turli millat vakillari bilan muloqot qilish uchun odam o'zini etarli ma'lumotga ega bo'lishi va boshqarishi kerak. Madaniyatlararo aloqalarni boshqarishning ba'zi usullari (Fig. 1):

Xulosa

Ushbu maqola til va madaniyat o'rtasidagi munosabatlarga e'tibor qaratishga urinish, nega madaniyatni o'qitish o'qitish chet

tili o'quv dasturining ajramas qismi bo'lishi kerakligini tushunish haqida ma'lumot beradi. Adabiyotlarni chuqur tahlil qilish madaniyat va uning chet tillarini o'rganish jarayonidagi ahamiyatli jihatlarni yaxshiroq tushunishga hissa qo'shishga qaratilgan edi. Til o'rganish yoki o'qitish talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, u faqat o'rganilayotgan chet tilning grammatik, leksik va fonologik xususiyatlarini bilish va tushunish bilan cheklanib qolmasligi, balki o'sha til madaniyatini o'rganish yoki o'rgatish bilan ham shug'ullanishi kerak. O'qituvchilar nafaqat o'z o'quvchilariga madaniyatlararo muloqot qanday sodir bo'lishini taqdim etishlari va tavsiflashlari kerak, balki madaniyatlararo muloqotda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan o'yinlar yoki simulyatsiyalar kabi amaliy vositalarni ham qo'llashlari zarur. Madaniyatlararo va shaxslararo (o'zaro) samarali muloqotni ular haqida yetarlicha tushunchaga ega bo'lmasdan amalga oshirish mumkin emas. Tug'ilgandan boshlab, inson ko'plab guruhlariga kiradi va ularda uning kommunikativ qobiliyatlari shakllanadi. Shu nuqtai nazardan ham til o'rganish jarayonida o'rganayotgan til egalari, ya'ni xalqning madaniyati, turmush tarzi bilan tanishishi muhim ahamiyatga ega. Bu birinchi galda o'sha millatga nisbatan hurmat va e'tiborning natijasi bo'lsa ikkinchi o'rinda davlatlar va mamlakatlarning o'rtasidagi munosabatlar atmosferasiga ham ta'sir o'tkazmay qolmaydi

Adabiyotlar

1. Abdurakhmonova, D., Abduvohidova, H. (2023). Challenges in Listening to Second Language Learners. *Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture*, 4(3), 74–77.
2. Khoshimjanovna, N. N. (2022). Ways of Increasing of Linguo-didactic Competence of the Humanitarian and Natural Directions Students. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 6, 8–10.
3. Atakulovna R. N. Xorijiy tillarni o'qitishda madaniyatlararo muloqotni shakllantirish ahamiyati // *Journal of new century innovations*. – 2023 – T. 22 – №. 2 – s. 97–104.
4. Abdunazarov F.K. Madaniyatlararo muloqot xususiyatlari // *Innovative development in educational activities*. – 2023 – T. 2 – №. 5 – s. 152–157.
5. Atakulovna R. N. Xorijiy tillarni o'qitishda madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirishning bir necha jihatlari // *World Scientific research journal*. – 2023 – T. 12 – №. 1 – s. 70–75.